

Účastníci konferencie z Archeologického ústavu SAV, v. v. i., v pozadí hospitál Kuks (foto archív M. Krošlákovej).

theriaku (J. John). Medzi posledné prednášky patril aj referát o vybavení kúpeľov v stredoveku a ranom novoveku (P. Moš). Autor si tiež pripravil názorné ukážky dobových chirurgických nástrojov, prezentovaných počas posterovej sekcie, aj s ilustračným použitím vybraných inštrumentov, predvedeným priamo na prítomných kolegoch (pravdaže dobrovoľníkoch). Referátovú časť doplnili početné postery, ktoré okrem obsiahlej nosnej témy (napríklad „Nález stredovekého prvétu na hrade Krásna Hôrka“ – P. Bednár/M. Šimkovic/T. Votroubeková), predstavili aj ďalšie pozoruhodné námety (napríklad „Nález unikátnej zachovanej konštrukcie včasnostredovekého drevozemného valu a románskej hradby s vežou na Bratislavskom hrade“ – M. Samuel). Konferencia bola (už tradične) spojená s celodennou exkurziou, na ktorej sme navštívili viaceré destinácie – v Čechách

najstarší zachovaný drevený kostol Panny Márie v Broumове, benediktínsky kláštor v Polici nad Metují, zaniknutý hrad Vlčinec a hrad Vízmburk. Nemennou súčasťou každej konferencie je spoločenský večer, ktorý vždy uzatvára tento spoločne strávený čas, tentoraz zahalený aj vo výrazne chladnejších dňoch.

Mgr. Miriam Jakubčinová, PhD.
 Archeologický ústav SAV, v. v. i.
 Akademická 2
 SK – 949 21 Nitra
 miriam.jakubcinova@savba.sk

Príspevok vznikol s podporou grantového projektu 2/0043/22 agentúry VEGA „Archeologické pramene k včasnej dobe dejinnej a začiatku stredoveku v strednom Podunajsku“.

Medzinárodná konferencia v meste Alba Iulia (Rumunsko) a projekt slovensko-rumunskej vedeckej mobility

V dňoch 20.–22. 10. 2022 sa vedeckí pracovníci Archeologického ústavu SAV doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc., Mgr. Lucia Benediková, PhD., Mgr. Branislav Kovár, PhD. a doktorandka Mgr. Petra Dragonidesová zúčastnili medzinárodnej konferencie na tému „The Archaeology of Communities and Landscapes in the Carpathian Basin. Interdisciplinary Perspectives (the end of the Early Iron Age–beginning of the Roman provincial period)“. Konferencia sa konala v budove Museikonu, ktoré je súčasťou komplexu Národného múzea zjednotenia v centre rumunského mesta Alba Iulia. Počas konferencie odznelo 25 príspevkov, doplnených o záverečné diskusie účastníkov, ktoré odprezentovali odborníci z Chorvátska, Maďarska, Rakúska, Rumunska, Slovenska a Slovinska. Ako už prezrádza samotný názov konferencie, prezentácie aj diskusie boli zamerané predovšetkým na otázky komunit žijúcich v prostredí Karpatskej kotliny v dobe halštatskej, laténskej a na začiatku doby rímskej.

Konferenciu otvorila L. Benediková svojím príspevkom „Settlement dynamics in the northern part of the Western Carpathians from the Late Hallstatt to the Migration Period on the example of Lazisko site (distr. Liptovský Mikuláš/SK)“ za kolektív autorov. Na tento príspevok nadviazal A. Rustoiu s referátom „The middle Mureş valley during the Early Iron Age. Communities and landscape transformations“. V ňom priblížil spôsob akým spoločnosti v údolí stredného toku rieky Mureş ovplyvnili prostredie v ktorom žili na začiatku doby železnej. Spočiatku sa moc a kontrola nad oblasťou centralizovala v pevnosti Teleac a jej okolí. Postupne ale dôležitosť tejto lokality upadala, čo spôsobilo mocenské spory medzi komunitami. A. Georgescu prezentoval aj za svojich kolegov A. C. Ardeleana a A. Sărăşanovej „A tale of four sites. Reconstructing the early and middle La Tène habitat in the lowlands of south-western Romania“. Na územie Slovenska bola zameraná prezentácia G. Březinovej s názvom „Settlement of south-western Slovakia in the La Tène period on the basis of eco-parameters“, B. Kovára, K. Pietu a T. Lieskovského „Preconditions of landscape research around the hillfort at Trenčianske Bohuslavice“ a P. Dragonidesovej „Settlement of surroundings of lower part of Morava River at the beginning of the Roman period“. Z maďarských bádateľov prispeli

Z. Sörös s prezentáciou „Late Iron Age sites in the vicinity of Arnót (north-eastern Hungary)“ a K. Tankó s A. Kovácsom s prednáškou „Farms, villages and economic centres... What can we know about Late Iron Age cultural landscape use from the archaeological evidence in the Carpathian Basin?“. Bádania opísali agrárne využitie pôdy v okolí sídlisk v dobe laténskej. Predstavili konkrétne lokality so stopami po poľnohospodárskych aktivitách a železné nástroje určené k tejto práci. Z. Czajlik sa v príspevku „Aerial archaeological investigation of Late Iron Age fortified settlements in Hungary“ zameril na nedeštruktívny spôsob výskumu lokalít. V prednáške „Public and private space in urban areas of Apulum. Case study: Domus-Thermae Sector (ArcheoDanube Project – Archaeological Parks in urban areas as a tool for Local Sustainable Development)“ ukázali kolegovia A. Timofan a A. I. Buty výsledky aktuálne prebiehajúceho výskumu rozsiahleho rímskeho domu mimo hradieb mesta, ktorý mali účastníci konferencie možnosť i navštíviť. Chorvátski bádatelia M. Dizdar a B. Kratofil predstavili „Late La Tène settlement network in the Vinkovci area (Eastern Croatia). Organization and use of landscape by the Scordisci“. Mimoriadne zaujímavý bol príspevok S. Kovačevića, ktorý priblížil výskum mohyly v obci Jalžabet – „Monumental burial mounds in Jalžabet and Martijanec as parts of the Early Iron Age landscape in the Plitvica – Bednja Rivers Basin (NW Croatia)“. Na archeozoológiu boli zamerané príspevky „Ancient diet reconstruction of the communities from the *villa rustica* at Oarda-Bulza“ (B. Ciută), „Animals. Shaping landscapes and modelling human minds. A case study of the Late Iron Age settlement from Giarmata“ (M. Urák) a „Animal management in *villa rustica* from Oarda-Bulza (Alba County) and its impact on the environment“ (G. El Susi). V poslednom z nich bola uvedená podrobná analýza zvieracích kostí objavených na lokalite Oarda-Bulza počas výskumov z rokov 2020–2021. Vďaka nej je možné rekonštruovať druhy zvierat ktoré sa tu nachádzali a k čomu boli využívané. Jediný príspevok na konferencii týkajúci sa palynológie predstavila R. Grindean – „Pollen-based quantitative reconstructions of Holocene land cover in the Romanian Carpathians and adjacent lowlands“. Bulharskí kolegovia Z. Dimitrov a V. Zhivkov sa

Účastníci konferencie (foto R. Diodiu).

zamerali na predstavenie osídlenia na severozápade Bulharska na konci doby laténskej a začiatku doby rímskej a konferencie sa zúčastnili s príspevkom „Rome and the “Moesians“. The end of the Iron Age south of Danube (1st century AD)“. Z rumunských bádateľov prispeli M. Egri s G. El Susi a I. V. Ferenczom – „Meat consumption between body nourishment and social statement. The case of pre-Roman Dacia“, P. Pupeză – „The hill behind the hillfort. Reverse engineering the construction of the Dacian hillfort from Covasna – Cetatea Zănelor“, A. Drăgan – „Tower houses of Late Iron Age Dacia in the relational conceptualization of space“, A. Cășălean – „Late Iron Age “downtowns“: Some perspectives regarding the organization and functionalities of public squares within the Dacian habitats from the eastern Carpathian Basin“, S. Berecki – „Celtic period ritual landscapes in the eastern part of the Carpathian Basin“ a v neposlednom rade I. V. Ferencz – „Aristocratic residences in south-western Transylvania. Reflections on the functionality of the so-called Dacian fortresses“. I. V. Ferencz vo svojej prezentácii o dáckych pevnostiach zdôraznil, že neboli len obranného charakteru ale išlo o elitné opevnené rezidencie. Toto tvrdenie podoprel architektonickou analýzou lokalít, pričom ako model použil pevnosť v Ardeu. Konferenciu uzavreli teoreticky orientovanými príspevkami P. C. Ramsl – „Sacred spaces and communication

lines: Case studies in Eastern Austria and Alpine areas“ a B. Kavur – „The mind is a safe place to be... Landscapes in memory and perception of past societies“. B. Kavur na príklade lokality Zavrč v severovýchodnom Slovinsku opísal, akými zmenami prešla v rôznych časových obdobiach. V krajine sa podľa neho odrážajú zvyky a zážitky minulých spoločností.

Súčasťou konferencie bola aj exkurzia po meste Alba Iulia. Centrum dnešného mesta, obohané masívnymi tehlovými múrmi z obdobia vlády Habsburgovcov, leží na ruinách pôvodného rímskeho mesta Apulum, vďaka čomu ešte aj v dnešnej dobe v jeho rôznych častiach prebiehajú záchranné archeologické výskumy.

Konferencia bola zakončená exkurziou na dvoch dáckych lokalitách umiestnených na výšinných polohách rumunských Karpát. Prvou z nich bola lokalita Costești-Cetățuie. Ide o najstaršie zo šiestich opevnených dáckych hradísk v horách Orăștie. Hradisko malo za úlohu chrániť hlavnú prístupovú cestu do Sarmizegetusy. Na lokalite sú dodnes zachované pozostatky stavieb vybudovaných v helenistickej tradícii, základy chrámov, či strážnych veží. Druhou z lokalít bolo opevnené centrum dáckeho sveta z obdobia vlády kráľa Burebistu – Sarmizegetusa. Táto výnimočná lokalita má rozlohu viac ako 30 000 m² a nachádza sa v nadmorskej výške 1030 m n. m. Jej minulé význam dodnes pripomínajú hrubé forti-

fikačné múry vybudované stavebnou technikou *murus dacicus*, zachované cesty, kanalizácia, či početné chrámy. Rovnako ako aj veľké množstvo archeologických nálezov rôzneho druhu.

Napriek tomu, že konferencia sa skončila 22. 10. 2022, slovenskí účastníci mohli vďaka mobilnému projektu „Konektivita v dobe železnej v Karpatskej kotline (Connectivity in the Iron Age in the Carpathian Basin)“ medzi Slovenskou a Rumunskou akadémiou vied v nasledujúce dni navštíviť ešte niekoľko rumunských lokalít a múzeí v blízkosti Alba Iulie. Prvou z nich bola opevnená lokalita Teleac, osídlená od konca doby bronzovej do doby halštatskej. Druhou z navštívených lokalít bol Cugir, podobne ako Teleac situovaný v horách. Začiatok osídlenia tejto lokality bol v dobe bronzovej a pokračoval aj v dobe laténskej, až do dáckeho obdobia. Výnimočne sú bohato vybavené mohylové hroby pravdepodobne miestnych bojovníkov z 2.–1. stor. pred n. l. Nachádzali sa v blízkosti najvyššie položeného opevneného okrsku – na svahoch pod akropolou. Táto lokalita je typickým predstaviteľom podobných výšinných sídel, ktoré zo strategických dôvodov neboli umiestnené na najvyšší kopec v danej oblasti, ale na ten, z ktorého bolo dobre vidno do okolia a na zvyšné vrcholy.

Z prostredia rímskeho sveta sme navštívili dobre zachované a voľne prístupné rímske kúpele Germisara, pričom termálna voda z tejto lokality je dodnes využívaná v moderných kúpeľoch postavených v blízkosti starovekých štruktúr. Následne sme sa prešli po rímskej ceste spájajúcej antickú Germisaru s jej okolím. Mali sme možnosť pozrieť si stredoveký kostolík reformovanej cirkvi v Geoagiu, do ktorého stien boli čiastočne zamurované rímske funerálne pamiatky. Využili sme šancu na prehliadku expozícií Národného múzea v Alba Iulii, ktoré predstavujú dejiny šir-

šieho regiónu od doby kamennej do novoveku. V múzeu a lapidáriu v Deve sme mali príležitosť porovnať materiál z doby laténskej a rímskej s nálezmi z nášho územia. V expozíciách zameraných na archeológiu sa nachádzali významné predmety, predovšetkým z doby rímskej. Obzvlášť treba vyzdvihnúť nález bronzovej helenistickej matrice v tvare nízkeho hranola so šesťuhľňkovou podstavou, objavenej v Sarmizegetuse. Scény vyobrazujúce zvieratá, ako hroch, či slon lovené gepardmi, boli zhotovené technikou *intaglio* a matrica bola pravdepodobne využitá pri odlievacej technike metódou strateného vosku. Posledný deň bol venovaný návšteve goticko-renesančného hradu v meste Hunedoara, ktorého zakladateľom bol Ján Huňady a k významným vlastníkom patrili i Matej Korvín. Na nezastavanej časti hradného kopca bolo objavené dácke pohrebisko.

Vďaka mobilnému projektu sme mali možnosť vidieť v krátkom čase veľké množstvo pamiatok a archeologických nálezov. Nové poznatky, výsledky diskusií a kontakty otvárajú príležitosti k vzniku ďalších projektov a medzinárodných výskumných tímov. Príspevky, ktoré odzneli na konferencii, budú publikované v tematickom zborníku.

Mgr. Petra Dragonidesová
Archeologický ústav SAV, v. v. i.
Akademická 2
SK – 949 21 Nitra
dragonidesovapetra@gmail.com

Príspevok vznikol s podporou projektov RA-SAS-22-03 Mobility project Slovak Academy of Sciences – Romanian Academy of Sciences, VEGA 2/0035/22 „Relikty kultúrnej krajiny – identifikácia a interpretácia“ a VEGA 1/0240/21 „Krajina a sídla u Keltov a Germánov. Vzťahy navzájom, v krajine a ku krajine“.